

УДК 1(091):167.2

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v043.2023.17>

П. А. Соболевський

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-6894-7244>

кандидат філософських наук, докторант

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ФІЛОСОФІЯ ПОВСЯКДЕННОЇ МОВИ ТА ФІЛОСОФІЯ ІДЕАЛЬНОЇ МОВИ ЯК ЦЕНТРАЛЬНІ ПРОЕКТИ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ

Постановка проблеми. Аналіз стану дослідження теми свідчить про існування унікальної тенденції. Парадигмальною є думка про втрату інтересу до досліджень повсякденної мови, втім сучасні дослідження, які лягли в основу цієї статті, свідчать про наявність дослідницького інтересу, що частково змінює та доповнює сучасну історико-філософську картину. Класичні ідеї, що окреслюють лінгвістичну філософію, представлені в роботах Л. Вітгентайна та Дж. Остіна, які представляють дві протилежні позиції цього філософського напрямку. Інші філософи, чії роботи формують пласт ідей, пов'язаних з лінгвістичною філософією, зокрема філософією повсякденної мови – Г. Райл (G. Ryle), П. Стронсон (P. Strawson), Н. Малькольм (N. Malcolm), Дж. Мур (G. E. Moore), Дж. Віздом (J. Wisdom), Р. Гее (R. Hare), Е. Анскомб (E. Anscombe), Д. Філіпс (D. Z. Phillips), Ф. Фут (P. Foot), Б. Вільямс (B. Williams), С. Кавел (S. Cavell), К. Даймонд (C. Diamond), Ч. Тревіс (C. Travis).

Метою статті є аналіз витоків та генези філософії повсякденної мови та філософії ідеальної мови як двох протилежних за суттю напрямів та «стилів» філософування, які набули великої популярності серед філософів, логіків та лінгвістів у Великій Британії після Другої світової війни та є складовими частинами лінгвістичної філософії. Мета статті, а саме цього аналізу, полягає в необхідності актуалізації цієї проблематики на тлі вірогідної інтеграції.

Виклад основного матеріалу. Згідно головного постулату філософії повсякденної мови (ordinary language philosophy), філософські проблеми можуть бути вирішені за рахунок дослідження природної мови, бо виникають вони переважно через неправильне (або недоречне) застосування мовних виразів. Філософія ідеальної мови (ideal language philosophy), на противагу першій традиції, передбачає, що філософські проблеми існують перш за все через вади та недоліки природної мови, яка має бути замінена штучною мовою, вільною від таких недоліків [6, р. 1].

Філософія повсякденної мови (ФПМ) та філософія ідеальної мови (ФІМ) формують лінгвістичну філософію (ЛФ). Ключова позиція лінгвістичної філософії визначається наступним чином: філософські проблеми – це проблеми мови.

Лінгвістична філософія – це визначений кластер поглядів про світ, мову та філософію. Цей кластер має значну міру єдності та внутрішньої злагодженості. Цей кластер трактують як «філософію», бо він пропонує інший кут зору на речі, пропонуючи власний стиль філософування та підхід до вирішення філософських проблем.

Дослідник Себастьян Лутц (Sebastian Lutz) у статті «Філософія повсякденної мови та філософія ідеальної мови» (“Ordinary Language Philosophy and Ideal Language Philosophy”, 2022 р.), що вийшла друком у видавництві Кембриджського університету у 2022 році, зазначає: «Лінгвістична філософія протиставляється тому, що за відсутністю кращого слова, можна назвати «традиційною філософією» – на думку представників якої, філософські проблеми можна вирішити шляхом відкриття нелінгвістичних фактів» [6, р. 1].

Лінгвістична філософія складається з поглядів та практик філософів, логіків та лінгвістів, які працювали в університетах Великої Британії та США після закінчення Другої світової війни. Переважно лінгвістичну філософію пов'язують саме з Оксфордським університетом, який став головним осередком розвитку нового на той час стилю філософування.

Зокрема Кай Нільсен (Kai Nielsen) в статті «Лінгвістична філософія та «значення життя»» (“Linguistic Philosophy and the Meaning of Life”, 1964 р.) зазначає: «Американська та англійська академічна філософія різною мірою «стали лінгвістичними». Від прихильної уваги до тонкощів простої англійської мови, яку практикував Джон Остін, до використання описової лінгвістики, започаткованої Полом Зіффом у його «Семантичному аналізі» [7, р. 313].

Стиль філософування, який пропонували філософи у повоєнний період в університетах Великої Британії та США, майже одразу набув великої популярності. Але одночасно з цим виникли цілі проекти критики, які ставили під сумнів як новий метод дослідження, так і результати лінгвістичної філософії.

Лінгвістичну філософію критикували за надмірну педантичність та віддаленість від класичних філософських проблем. «Традиційно філософи прагнули, серед іншого, дати деяке пояснення людської природи, але оскільки філософія «стала

лінгвістичною», вона зрадницьким і безвідповідальним чином стала опікуватися тільки проблемами «використання мови». [7, р. 313]. Опоненти критиків зазначали, що лінгвістична філософія – це радше нова методологія філософського дослідження, ніж «заперечення попередньої філософії».

Перше наближення до центральних ідей лінгвістичної філософії. У 1959 році вийшла друком важлива книга Ернеста Гелнера (Ernest Gellner, 1925–1995 рр.) «Слова та речі. Критика лінгвістичної філософії та вчення про ідеологію» (“Words and Things, A Critical Account of Linguistic Philosophy and a Study in Ideology”, 1959 р.). В ній філософ визначив головні постулати, які було покладено в основу лінгвістичної філософії. (i) Філософські проблеми тісно пов’язані з мовою та виникають внаслідок використання слів (the use of words) – «повсякденного» (ordinary) вживання слів або відхилення від їх «повсякденного» вживання; (ii) з того факту, що мова існує, а також через те, що деякі питання мови є центральними для філософії, слідує, що саме мова є умовою для вирішення фундаментальних проблем, які люди звично називають філософськими; (iii) повсякденна мова, яка фактично використовується людьми в буденному спілкуванні, є більш релевантною, ніж будь-які загальні чи спрощені мовні моделі; (iv) саме різноманіття повсякденної мови є необхідною умовою як для розуміння мови, так і для розуміння філософських проблем [5, р. 19].

На думку Е. Гелнера «стара філософія» (філософія, яка передувала лінгвістичній філософії) є патологією мови: філософські проблеми виникають через нерозуміння мови. Звідси випливає, що філософський (у старому розумінні) погляд завжди хибний або принаймні вводить в оману, а нефілософський погляд, який також можна назвати «здоровим глуздом» (common sense), правильний. Здоровий глузд або тотожний, або принаймні тісно пов’язаний із тим, що стверджується або мається на увазі під час повсякденного використання мови, яке коротко називається «вживання» (usage). З цього випливає, що справжня робота філософа полягає в тому, щоб бути діагностом і терапевтом певного типу помилок, а саме помилок, що виникають через неправильне розуміння мови [5, р. 19].

Теорія філософії (з точки зору лінгвістичної філософії). Е. Гелнер продовжує розвивати свою думку через опис теорії філософії. Він вважає, що попередня філософія є прикладом зловживання мови, а завдання лінгвістичного філософа – усувати такі зловживання.

В майбутньому лінгвістичний філософ має проводити два типи наукової роботи: «евтаназію філософії» (Euthanasia of philosophy) та «профілактику» (protracted prophylaxis) [5, р. 20].

Під «евтаназією філософії» Е. Гелнер розуміє терапевтичне усунення попередніх «дефектів» попереднього знання. На його думку, проста заборона чи відкидання філософського надбання є неефективним. Попередні «дивні» питання (strange questions) філософії не можуть бути просто усунуті чи заборонені, вони мають бути зняті лінгвістичними філософами.

Виникає питання, чи немає небезпеки, що після завершення «евтаназії філософії» лінгвістичний філософ може залишитися без роботи. Для цього завдання науковця має включати не тільки зняття некоректних філософських питань, але й терапевтична робота.

«Хвороба, від якої він [лінгвістичний філософ] захищає, притаманна мові: усі користувачі мови коли-небудь відчуватимуть спокусу неправильно тлумачити різні способи використання своєї мови. Це філософська теорія нічного сторожа: він не має власного позитивного внеску, але повинен завжди бути насторожі від можливих зловживань, які б заважали, вводили в оману чи спотворювали справжні знання», – підсумовує Е. Гелнер [5, р. 20].

Лінгвістична філософія та теорія мови та світу. Важливо, що лінгвістична філософія розглядалася своїми послідовниками як онтологічна теорія. На думку філософів, світ є те, що він є, а не щось інше. Все в світі є таким, яким воно є, а не іншим. Мовці перебувають у цьому світі та застосовують мову. Мова – це сукупність подій, дій, диспозицій. Застосування мовних виразів залежить від цілей, які перед собою ставлять мовці, а також від загального контексту, в якому мовні вирази проголошуються мовцями. Цілі мовців можуть бути різними: передача інформації, віддача наказів, оцінка персонажів, оцінка естетичної задовільності, оцінка ймовірностей, проповідування, повчання, виправдання авторитету тощо. Для кожної мети і кожній діяльності мовця відповідають певні мовні вирази. Вони можуть слугувати досягненню кількох цілей, або одна ціль може досягатися сукупністю мовних виразів.

У філософській трагедії «Фауст» Йоганна Вольфганга фон Гетте головний герой збентежений питанням, що було першим – слово чи дія? Гелнер відповідає Фаусту, що слово і є дією.

Ключове питання, яке ставить лінгвістичний філософ своїм попередникам полягає в наступному: чи є сенс запитувати чи має світ певні характеристики, як от властивість складатися з фактів чи містити в собі категорії, цінності, красу тощо. Отже, Е. Гелнер підкреслює: «Світ є таким, яким він є: загальні категорії, що відповідають різним ситуаціям застосування мови, ніколи не можуть бути неправильно застосовані... Сила концепту «світ такий, який він є» полягає в тому, що загальні категорії (краса, правильність, факт,

висновок, абстрактність тощо) не використовуються неправильно. Немає сенсу розмірковувати про те, яким був би світ без них, оскільки світ, що їх не містить, не може їх не містити» [5, р. 21].

Мова не є відображенням світу, цю ідею було покладено в основу лінгвістичної філософії. Дзеркальна теорія значення, згідно якої, коли поняття або вираз щось означає, це щось має десь існувати, у минулому призвела до появи низки теорій таємничого всесвіту (Mysterious-Universe theories) та теорій таємничого розуму (Mysterious-Mind theories).

Лінгвістична філософія як теорія розуму. Лінгвістична філософія також є теорією розуму. Або можна сказати, що вона «імпікує» теорію розуму. Отже, доктрина розуму є результатом центральної доктрини лінгвістичної філософії.

Ця доктрина ґрунтується на ідеях Гілберта Райла (Gilbert Ryle, 1900–1976 рр.), які він запропонував у роботі «Поняття свідомості» (“The Concept of Mind”, 1949 р.), що вийшла друком у 1949 році. Доктрина полягає в тому, що людський розум не є сутністю, процесом, чи класом подій, радикально відмінним від тілесних подій чи речей. Навпаки, розум є способом, яким ми щось робимо. Біхевіоризм Райла суттєво відрізняється від інших біхевіористичних теорій. На думку філософа, його відкриття – це просто опис того, що насправді міститься у концепціях розуму та способах використання слів про розум. Цей підхід не заперечує існування чогось, але надає правильну інтерпретацію.

Сам Г. Райл описував свою концепцію як «перманенту аналітичну роботу» над картезіанським дуалізмом. Концепція розуму — це радикальна та суперечлива спроба раз і назавжди відкинути те, що Г. Райл назвав «привидом у машині»: аргумент Рене Декарта про те, що розум і тіло — це дві окремі субстанції.

Крім того, що Г. Райл заперечує дуалізм щодо розуму, він йде набагато далі, стверджуючи, що новітні матеріалістичні чи функціональні теорії розуму також не вирішують картезіанської головоломки і навіть приймають деякі з її фундаментальних помилкових положень. Саме через ці помилкові пропозиції виникають пов’язані з цим проблеми, зокрема проблема «інших розумів».

Дослідник Г. Райл будує свою тезу за допомогою опису волі, емоцій, самопізнання, відчуттів і спостережень, уяви та інтелекту. Деякі з проблем, які він розглядає, як-от відмінність між «знати як» і «знати це», кинули виклик деяким основоположним припущенням філософії та продовжують справляти важливий вплив на сучасну філософію.

Австро-англійський філософ Людвіг Вітгенштайн (Ludwig Josef Johann Wittgenstein, 1889–1951 рр.), відомий представник аналітичної філософії і яскравий мислитель ХХ століття, у роботі «Філософські дослідження» зазначав

у пункті 6.54: «Найважливіші для нас аспекти речей приховані за їхньою простотою і буденністю. (Не можна чогось зауважити, бо маєш його весь час перед очима)» [11, с. 140].

У 2008 році у видавництві Нью-Йоркського університету вийшла друком книга Гарта Л. Галлетта (Garth L. Hallett) «Лінгвістична філософія. Центральна теорія» (“Linguistic Philosophy: The Central Story”, 2008 р.). В ній філософ надав свою інтерпретацію відомого вислову Людвіга Вітгенштайна. Найбільша проблема лінгвістичної філософії полягає в тому, що найбільш палкі її прихильники навіть на піку популярності цієї течії не приділили достатньої уваги ключовій проблемі. Хоча ця проблема розділила філософів на «лінгвістичних» та «нелінгвістичних», і продовжує мати актуальність в наш час. Питання полягає в наступному: якою мірою мова як засіб спілкування визначає те, що ми проговорюємо? [4, с. 8].

В продовження питання Г. Л. Галлетта можна навести думку британського філософа, логіка, математика та громадського діяча Бертрана Рассела. У передмові до книги Е. Гелнера «Слова та речі. Критика лінгвістичної філософії та вчення про ідеологію», що вийшла друком у Великій Британії в 1959 році, а згодом була перевидана в Бостоні у видавництві Beacon Press у 1960 році, Б. Рассел піднімає питання співвідношення лінгвістичної філософії та навколишнього світу.

Для цього британський філософ пригадає історію свого дитинства, ще він був зовсім малого віку, в нього в дома був годинник з маятниковим механізмом, який можна було від’єднати від корпусу годинника. Експерименти хлопчика з механізмом показали, що без маятника годинник може рухатися значно швидше. Якщо головне завдання годинника йти вперед, йому набагато краще робити це без маятника. Правда, таким чином він втрачає здатність правильно показувати час. Але це не має значення, якщо на думку Б. Рассела, ми можемо переконати себе в тому, що час не важливий [5, р. 15].

«Лінгвістична філософія, яка опікується лише мовою, і не [опікується] навколишнім світом, схожа на хлопчика, який обирає годинник без маятикового механізму, бо він, хоча й не показує більше час, йде набагато легше в більш швидкому темпі», – підсумовує Б. Рассел передмову [5, с. 15].

Ситуація промовляння мовного виразу (стандартна чи обумовлена, природна чи штучна) відіграє і має відігравати важливу роль, оскільки реальність, яку описує мовець, пояснює, іншим чином характеризує, сама по собі не підказує, які слова він має застосовувати. Г. Л. Гарт пропонує приклад опадів з неба, оскільки самі по собі вони не зобов’язують нас називати їх снігом, мокрим снігом чи дощем. Але мова таке зобов’язання

перед мовцем ставить, вона разом з реальністю диктують правильне використання понять.

Філософія повсякденної мови. Аналітичні твердження в межах філософії повсякденної мови належать до повсякденної мови. Якщо *Холостяк неодружений*, з цього можна висновувати, що *Усі холостяки неодружені*, що є аналітичним твердженням.

Той факт, що речення *Усі холостяки неодружені* аналітичне – це синтетичне металінгвістичне твердження. До філософії повсякденної мови також належать нормативні метамовні твердження. До них відносять твердження про те, що синтетичні твердження в межах філософії повсякденної мови є хорошими, тобто об'єктна мова, яка застосована мовцем, також є об'єктною мовою, яку мовець мав би застосувати в конкретній ситуації.

Таким чином відповіді на філософські питання в межах філософії повсякденної мови вимагають від дослідника виявлення аналітичних тверджень, які тягнуть за собою відповідь на питання. В результаті наукових розвідок філософа повсякденної мови може бути ситуація, коли такі аналітичні твердження віднайти не вдається. Тоді філософ має зробити висновок, що саме питання було сформульовано неправильно [1 р. 113].

Прикладом неправильно сформульованого питання може бути твердження, в якому умовно визначене поняття (conditionally defined term) застосовується до мовного об'єкту, який порушує умову. Наприклад, запитання *Чи квадрат демократичний?* позбавлене сенсу, адже поняття *демократичний* може бути застосовано лише до сукупності інтенційних агентів.

Щоб вирішити непослідовність або суперечність у теорії філософ повсякденної мови завжди шукає помилково прийняті синтетичні твердження, або помилково прийняті аналітичні твердження. Проблема часто вирішується вказівкою на контекстну залежність значення висловлювання, коли застосування висловлювання з одним контекстом помилково застосовують в іншому контексті. Як зазначає Пітер Ф. Стросон (Peter F. Strawson, 1919–2006 pp.), «у людини, яка страждає від філософської плутанини, тимчасово домінує один логічний спосіб роботи з поняттями, або один спосіб вживання мови» [10, р. 515].

Незважаючи на те, що більшість людей є компетентними носіями своєї власної мови, філософія повсякденної мови часто потрібна для пошуку шляхів подолання філософських проблем.

«Для філософських проблем та питань характерно те, що вони відчуються та піднімаються людьми, які дуже добре знають, як використовувати відповідні вирази, які не мають жодних практичних труднощів у оперуванні поняттями, про які йдеться» [10, р. 508–509]. Але вони все ще вимагають «концептуального пояснення», яке

може прийняти форму явного аналітичного або металінгвістичного твердження.

Результатом цього є те, що кожен компетентний носій мови може визнати таке твердження правильним, навіть якщо не в змозі сформулювати його самостійно. Таким чином, практикуючому філософу повсякденної мови зазвичай не потрібно переконувати інших компетентних ораторів у правильності аналізу, оскільки вони все одно погодяться.

Таким чином, можна вважати, що філософія повсякденної мови спирається на твердження здорового глузду (common sense) щодо об'єктної мови, виражені синтетичними твердженнями метамови [6, с. 5].

Філософія ідеальної мови. У найзагальнішому вигляді філософія ідеальної мови — це традиція, згідно якої філософські проблеми можна розв'язати за допомогою створення кращої мови, вільної від проблем та суперечностей, що притаманні природній мові. Проект з розбудови ідеальної мови може бути сформований навіть без посилання на існуючу повсякденну мову. Втім, часто кращою стратегією є вдосконалення існуючої повсякденної мови.

Якщо вдосконалення обмежується одним терміном або невеликим набором термінів, це вдосконалення називається «поясненням». Таким чином, філософські твердження є пропозиціями щодо лінгвістичних конвенцій. Ці конвенції виражаються аналітичними твердженнями в об'єктній мові або метамові. Це перша відмінність між філософією ідеальної мови і філософією повсякденної мови, оскільки для філософії повсякденної мови філософські твердження в метамові описують фактичне використання виразів об'єктної мови і тому є синтетичними. Друга відмінність впливає з нормативного металінгвістичного твердження філософії повсякденної мови про те, що повсякденна об'єктна мова хороша, тоді як філософія ідеальної мови спирається на припущення, що філософські проблеми є результатом правильного використання повсякденної мови, яка, таким чином, не є хорошою. Тому філософія ідеальної мови робить нормативне металінгвістичне твердження, що об'єктна мова, яка використовується, є об'єктною мовою, яку слід використовувати. Як повідомляє філософ, представник неопрагматизму Річард Рорті (Richard Rorty, 1931–2007 pp.): «Часто говорили (дещо грубо, але досить точно), що єдина різниця між філософами ідеальної мови та філософами повсякденної мови полягає в незгоді щодо того, яка мова є ідеальною» [8, р. 12].

Незважаючи на несумісність їхніх відповідних нормативних метамовних претензій, синтетичні метамовні претензії філософії повсякденної мови можуть бути дуже корисними для філософії ідеальної, тому що зазвичай корисно знати, як працює та

використовується якась існуюча мова, перш ніж її вдосконалювати. По-перше, розуміння існуючої мови в деяких деталях може допомогти визначити джерело проблеми, але існуючі мови також певною мірою добре працюють, і було б дивно винаходити колесо або винаходити щось гірше колеса. Таким чином, філософія ідеальної мови може використовувати результати філософії повсякденної мови як відправну точку для розвитку мови.

Мова, отримана в результаті мовної конструкції філософії ідеальної мови, повинна бути достатньо зрозумілою, щоб уникнути не послідовностей і напруженості, а також для виявлення питань, на які немає відповідей у межах теорії. У найкращому випадку як відповіді на деякі філософські запитання, так і відсутність відповідей до решти філософських питань, можна встановити за допомогою строгих, можливо, формальних доказів. Але філософія ідеальної мови може піти далі: по-перше, якщо на філософське запитання не вистачає відповіді на якійсь мові, цю мову можна розширити шляхом додавання аналітичних висловлювань, щоб у результуючій мові була відповідь. Крім того, мова може виявитися недостатньою у світлі нових емпіричних результатів, нових інтересів тих, хто застосовує мову, або нових відкриттів про мову. Тоді мова може бути модифікована шляхом зміни аналітичних висловлювань в об'єктній мові або в її метамові (наприклад, шляхом зміни її синтаксису або правил виведення).

Література

1. Baz A. Ordinary Language Philosophy. The Oxford Handbook of Philosophical Methodology. Edited by Herman Cappelen, Tamar Szabó Gendler, and John Hawthorne. Oxford: Oxford University Press, 2016. PP. 112–129.
2. Bergmann G. Two Types of Linguistic Philosophy. The Review of Metaphysics. 1952. Vol. 5, No. 3. PP. 417–438.
3. Carnap R. Meaning and Synonymy in Natural Languages. Philosophical Studies. 1955. Vol. 6, No. 3. PP. 33–47.
4. Garth H. Linguistic philosophy: the central story (SUNY series in philosophy). Albany : State University of New York Press, 2008. 246 p.
5. Gellner E. Words and things. Penguin Books, 1959. 269 p.
6. Lutz S. Ordinary Language Philosophy and Ideal Language Philosophy. The Cambridge Companion to Analytic Philosophy. Cambridge University Press, 2022. URL: <https://philpapers.org/archive/LUTOLP.pdf>
7. Nielsen K. Linguistic philosophy and «the meaning of life». CrossCurrents. 1964. Vol. 14, No. 3. URL: <https://www.jstor.org/stable/24457430>
8. Rorty R. Introduction: Metaphilosophical Difficulties of Linguistic Philosophy. In The Linguistic Turn: Recent Essays in Philosophical Method. Edited by Richard Rorty. Chicago and London: University of Chicago Press, 1967. P. 1–39.
9. Ryle G. The Concept of Mind. Routledge, 2009. 304 p.
10. Strawson P. Carnap's Views on Constructed Systems versus Natural Languages in Analytic Philosophy. In Schilpp, 1963. PP. 503–518.
11. Wittgenstein L. Tractatus Logico-Philosophicus. Translated C. K. Ogden, London: Kegan Paul, Trench, Trubner & CO., New York: Harcourt, Brace & Company, 1922. 189 p.

Анотація

Соболевський П. А. Філософія повсякденної мови та філософія ідеальної мови як центральні проекти лінгвістичної філософії. – Стаття.

У статті проаналізовано витоки та генезу філософії повсякденної мови та філософії ідеальної мови, що формують лінгвістичну філософію в англо-американській філософії середини ХХ ст. Проаналізовано п'ять постулатів лінгвістичної філософії Е. Гелнера, які формують основу нового на той час «стилю» філософування та визначають погляд лінгвістичних філософів на теорію філософії, теорію мови та світу, теорію розуму. (i) Філософські проблеми тісно пов'язані з мовою та виникають внаслідок використання слів (the use of words) – «повсякденного» (ordinary) вживання слів або відхилення від їх «повсякденного» вживання. (ii) З того факту, що мова існує, а також через те, що деякі питання мови є центральними для філософії, слідує, що саме мова є умовою для вирішення фундаментальних проблем, які люди звично називають філософськими. (iii) Повсякденна мова, яка фактично використовується людьми в буденному спілкуванні, є більш релевантною, ніж будь-які загальні чи спрощені мовні моделі. (iv) Саме різноманіття повсякденної мови є необхідною умовою як для розуміння мови, так і для розуміння філософських проблем. Надано характеристики філософії повсякденної мови та філософії ідеальної мови як методології філософського пізнання. Згідно думки сучасних дослідників філософія повсякденної мови спирається на твердження щодо об'єктної мови, виражені синтетичними твердженнями метамови. У межах філософії ідеальної мови філософські твердження є пропозиціями щодо лінгвістичних конвенцій. Ці конвенції виражаються аналітичними твердженнями в об'єктній мові або метамові. Відмінність між філософією ідеальної мови та філософією повсякденної мови впливає з нормативного металінгвістичного твердження філософії повсякденної мови про те, що повсякденна об'єктна мова адекватна, тоді як філософія ідеальної мови спирається на припущення, що філософські проблеми є результатом правильного використання повсякденної мови, яка, оскільки викликають проблеми, не є адекватною для наукового вжитку.

Ключові слова: історія сучасної філософії, філософія повсякденної мови, філософія ідеальної мови, лінгвістична філософія, мова, вживання мови.

Summary

Sobolievskiy P. A. Ordinary language philosophy and Ideal language philosophy as central projects of Linguistic philosophy. – Article.

The article analyzes the origins and genesis of Ordinary language philosophy and the Ideal language philosophy, which form Linguistic philosophy in the Anglo-American philosophy of the middle of the 20th century. The five postulates of Ernest Gellner's linguistic philosophy are analyzed, which form the basis of the then new "style" of philosophizing and determine the view of linguistic philosophers on the theory of philosophy, the theory of language and the world, and the theory of mind. (i) Philosophical problems are closely related to language and arise as a result of the use of words (the use of words) – the "ordinary" use of words or deviations from their "everyday" use. (ii) From the fact that language exists, and from the fact that certain questions of language are central to philosophy, it follows that language itself is the condition for solving the fundamental problems that people usually call philosophical. (iii) Everyday language, as actually used by people in everyday communication, is more relevant than

any general or simplified language models. (iv) The very variety of everyday language is a necessary condition both for understanding language and for understanding philosophical problems. The characteristics of the ordinary language philosophy and the ideal language philosophy as a methodology of philosophical knowledge are given. According to the opinion of modern researchers, the ordinary language philosophy is based on statements about object language, expressed by synthetic statements of metalanguage. Within ideal language philosophy, philosophical statements are propositions about linguistic conventions. These conventions are expressed as analytic statements in an object language or metalanguage. The difference between the ideal language philosophy and the ordinary language philosophy stems from the normative metalinguistic claim of the ordinary language philosophy that object language is adequate, while the ideal language philosophy rests on the assumption that philosophical problems result from the correct use of ordinary language, which, because cause problems, is not adequate for scientific use.

Key words: History of modern philosophy, Ordinary language philosophy, Ideal language philosophy, Linguistic philosophy, language, language use.